

Ulica Krupnicza 11a

2022-10-07

Tym razem w cyklu #krakowheritage zapraszamy na spacer ulicą Krupniczą. Przypominamy, czym były jurydyki, wyjaśniamy pochodzenie nazwy i zachęcamy do przystanku pod numerem 11a, gdzie znajduje się odnowiony przy wsparciu miasta pałacyk Mieroszewskich, dziś należący do Okręgowej Izby Lekarskiej.

Ulica Krupnicza w Krakowie jest położona w administracyjnej dzielnicy Stare Miasto, na terenie dawnej jurydyki Garbary. Jurydyka (łac. *iuridicus* – prawny) to osada obok miasta królewskiego, rzadziej enklawa na gruntach miejskich, niepodlegająca władzom miejskim i miejskiemu sądownictwu. Jurydyki istniały już w średniowieczu, nasilenie ich powstawania nastąpiło od XVI wieku, po uzyskaniu pełnej dominacji szlachty nad miastami. Właścicielami jurydyk była szlachta lub kościół. W takich miejscach powstawały struktury konkurencyjne wobec ich miejskich odpowiedników, nieskrępowane przepisami i ograniczeniami miejskimi — odbywały się w nich targi, działali niezrzeszeni w cechach rzemieślnicy.

Jurydyki zakładano zazwyczaj dzięki nadaniom królewskim, choć równie często powstawały one w sposób pozaprawny, na prywatnych gruntach w pobliżu miasta. Najlepiej udokumentowane nadania jurydyk posiada Lublin, który w połowie XVII wieku otoczony był 23 jurydykami, jak też Kraków z 21 jurydykami w XVIII wieku. Miasta starały się przeciwdziałać procesowi dezintegracji swojego systemu administracyjno-prawnego poprzez uzyskanie od władców zakazu tworzenia jurydyk i nienadawania libertacji oraz serwitoriatów. Wokół większych miast jurydyki przybierały charakter miast prywatnych.

Jurydyki zostały zlikwidowane przez Konstytucję 3 maja w 1791 roku, a po jej upadku ponownie w 1793 roku.

Skąd nazwa „Krupnicza”?

Ulica Krupnicza znajduje się na obszarze historycznego układu urbanistycznego dawnej dzielnicy katastralnej Piasek – uznanego za pomnik historii i wpisanego do rejestru zabytków. Pierwsze informacje o ulicy pochodzą z XV wieku. Przeprowadzone podczas kończącego się remontu ulicy prace i badania archeologiczne uzupełniają jej historię. Powstanie ulicy związane jest z północnym ramieniem rzeki Rudawy – Młynówką Królewską, która płynęła w okolicy dzisiejszej ulicy Dolnych Młynów (zasklepiona w okresie międzywojennym). Początkowo nie miała nazwy, mówiono o niej „ante portam Sutorum” tj. przed bramą Szewską. Osiedlili się tu ogrodnicy, potem garncarze, od których nazwano ją Garncarską (Toppengasse). Ślady ich działalności zostały odkryte podczas wykopalisk przy nr 26. Zamieszkiwali tu także garbarze, od których cała jurydyka przyjęła nazwę Garbary. Ze względu na bliskość młynów zasiedlili ją także wytwórcy i handlarze kaszą tzw. krupnicy. Od nich, ulica stanowiąca przedłużenie na wschód ulicy Dolnych Młynów, przyjęła nazwę która po raz pierwszy pojawia się w źródłach z 1836 roku. W 1911 roku ulica została wydłużona do al. Mickiewicza, zaś w dwudziestolecie międzywojennym za linię alei (obecnie ta część to ulica Ingardena).

Ulica Krupnicza na odcinku od teatru Bagatela do ulicy Szujskiego przechodzi wielką metamorfozę. Projekt opiera się na koncepcji woonerfu, czyli ulicy z uspokojonym ruchem, na której priorytetem jest bezpieczeństwo pieszych przy jednoczesnym zachowaniu komunikacji samochodowej. W tym celu

powstanie wspólna przestrzeń dla wszystkich użytkowników. Podziału na jezdnię i chodniki już nie będzie, zamiast tego na ulicy staną meble miejskie wraz z zielenią. Krupnicza wzbogaci się o blisko 40 drzew oraz kilka tysięcy krzewów i bylin. Zaplanowano również zbiorniki magazynujące wodę deszczową, która będzie wykorzystywana do podlewania roślin, oraz ogrody deszczowe, których zadaniem będzie spowolnienie odpływu wody opadowej do kanalizacji.

Kamienica przy ul. Krupniczej 11a

Właścicielem kamienicy przy ul. Krupniczej 11a, wpisanej do gminnej ewidencji zabytków, jest Okręgowa Izba Lekarska w Krakowie. Budynek został wybudowany na zlecenie Anny Mieroszewskiej, synowej hr. Jana Stanisława Mieroszewskiego. Obiekt zajmuje drugą część parceli oznaczonej numerem 11 (stąd numer 11a), gdzie w 1864 według projektu Filipa Romana Pokutyńskiego roku wzniesiono budynek dla hr. Jana Stanisława Mieroszewskiego zwany „pałacem Mieroszewskich”. Oba obiekty charakteryzują się cechami neorenesansowymi i stanowią przykład architektury rezydencjalnej w Krakowie drugiej połowy XIX wieku.

Filip Roman Pokutyński (1829 – 1879) projektował w stylach historycznych głównie renesansu i neorenesansu. Formy historyczne interpretował z dużą swobodą, podkreślając strukturę budynku. Był prekursorem rysunku inwentaryzacyjnego zabytków Krakowa. Wśród jego ważniejszych, krakowskich realizacji można wymienić: gmach Polskiej Akademii Umiejętności przy ul. Sławkowskiej, kościół i klasztor sióstr szarytek przy ul. Warszawskiej, kościół św. Wincentego a Paulo przy ul. św. Filipa, kamienice przy ul. Karmelickiej 27 i Sławkowskiej 20, pałac Pokutyńskich przy ul. Karmelickiej, szkoła miejską przy ul. św. Marka, neogotycką kruchtę w kościele franciszkanów (od strony ulicy Brackiej) oraz hotel Kleina (obecnie Hotel Monopol) przy ul. św. Gertrudy.

Kamienica pod numerem 11a jest dwupiętrowym budynkiem założonym na planie wydłużonego prostokąta z dwoma skrzydłami w oficynie. Fasada składa się z trzech części, pięcioosiowej części środkowej oraz dwóch trzyosiowych ryzalitów. W części środkowej znajduje się brama wjazdowa z naświetlem. Fasada wykonana jest z cegły, a u podstawy ułożony jest cokół z płyt piaskowca. Elementami dekoracyjnymi elewacji są obramienia okien oraz bramy, boniowanie na narożnikach ścian ryzalitów, gzyms kordonowy oraz gzyms koronujący ze wspornikami. Wszystkie te elementy wykonane są z zaprawy wapienno-piaskowej z dodatkiem cementu.

W 2019 roku przeprowadzono remont generalny obiektu. Prace obejmujące remont konserwatorski elewacji frontowej wraz z wymianą stolarki okiennej i drzwiowej były dofinansowane z budżetu miasta kwotą 230 tys. zł, co stanowiło 47,8 proc. kosztów poniesionych na ten zakres prac.

Opisy przygotowano w oparciu o dostępne źródła historyczne, literaturę i rys historyczny zawarty w programie prac konserwatorskich.

W cyklu **#krakowheritage** prezentujemy krakowskie zabytki odnowione przy wsparciu miasta. Zachęcamy do spacerów szlakiem krakowskich renowacji i poznawania lub okrywania na nowo najpiękniejszych obiektów, a także oznaczania ich hasztagiem **#krakowheritage** – wspólnie pokażmy,

**Magiczny
Kraków**

że jesteśmy dumni z efektów opieki nad zabytkami naszego miasta.

Chcesz poznać więcej odnowionych zabytków? – pozostałe odcinki cyklu #krakowheritage możesz znaleźć [tutaj](#).